

Анжеліка Бондарчук

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальність 061 «Журналістика»

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

ORCID: 0009-0001-0251-8888

Науковий керівник – Галина Синоруб

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

ORCID: 0000-0001-7073-0752

**ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В МЕДІА ГРОМАД: ВИКЛИКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ**

У XXI столітті цифрові трансформації стали не просто трендом, а необхідністю для розвитку медіа громад. Зазначимо, що це питання особливо актуалізувалося в умовах російсько-української війни, коли громадяни очікують від локальних медіа швидкої, доступної та інтерактивної інформації. Перехід від традиційних до цифрових форматів відкриває як нові можливості, так і породжує низку викликів – технічних, етичних та соціальних.

Варто наголосити на тому, що цифровізація медіа як на глобальному, так і на локальному рівнях, переживає комплексні трансформації. Вони охоплюють технологічні, структурні, контентні та соціальні зміни, що формують нову реальність інформаційного середовища. Розглянемо деякі з них:

1. Конвергенція медіа. Новини публікуються одночасно в текстовому, відео-, аудіо- та візуалізованому форматах. Це сприяє ширшому охопленню аудиторії, оскільки такий контент враховує різні типи читачів залежно від особливостей сприйняття (аудіали, візуали, кінестетики).

2. Популяризація мобільних форматів. Орієнтація на мобільні пристрої, які дають можливість швидкого доступу до контенту та зручної взаємодії з ним.

3. Штучний інтелект, за допомогою якого генеруються новини, здійснюється аналітика даних, модерація коментарів, персоналізація новинних стрічок. Як зазначають науковиці Г. Синоруб, Г. Йордан «суттєвими перевагами використання інструментів ШІ для верифікації інформації є швидкість і обсяг публікації новин, ефективний аналіз й управління контентом, ретельна перевірка щодо виявлення фейків, пропагандистських наративів, дезінформації, інфоатак та інформаційно психологічних операцій й

протидії їм в режимі реального часу. Проте слід відзначити й вагомні недоліки, що полягають у нездатності виконувати великі обсяги обчислень у процесах, які є складовою певної взаємодії, а також неточності у виявленні згенерованих нейромережею текстів, що може продукувати дезінформаційний контент, плагіат» [3, с. 63-64].

4. Локалізація та гіперлокальні медіа. Попит на локальні новини зростає, що стимулює розвиток медіа громад. Це має значення в контексті децентралізації та підвищення ролі місцевого самоврядування. Відповідно до результатів дослідження MediaDevelopmentFoundation щодо покриття і базування локальних медіа в областях України (2023-2024рр.), на один район припадає більш ніж одне базоване медіа (в середньому 0,93 редакції/район), водночас райони інформаційно покриваються в середньому двома з половиною медіа (Рис.1.). Отже, незалежні редакції, які інформаційно покривають район, опублікували щонайменше 10 матеріалів на тиждень, що задовольнили критичні інформаційні потреби його мешканців. Як правило, маленькі громади не мають своїх редакцій, але можуть отримувати новини від медіа з іншого найближчого району або (частіше) з обласного центру [4].

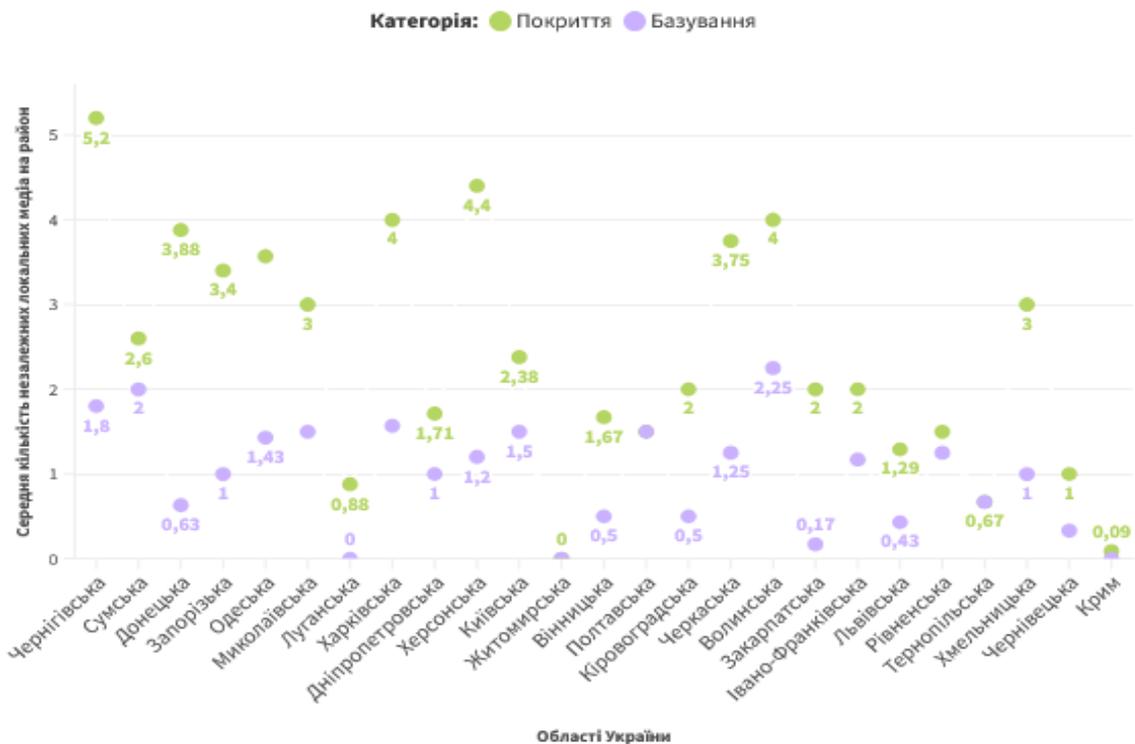

Рис. 1. Покриття і базування локальних медіа в областях України

5. Фінансові труднощі. Через зниження доходів від реклами багато медіа переходять до моделей прямих підписок, краудфандингу або грантової підтримки. Як зазначає Олексій Погорелов, президент Української Асоціації

Медіа Бізнесу, член Комісії з Журналістської Етики та Громадської ради при Комітеті ВРУ з питань свободи слова «у 2022 році українські медіакомпанії повністю втратили доходи від реклами. Станом на кінець 2022 року реклама дещо відновила у медіа з великими охопленнями. Лише в 2024 році вона стала помітною в місцевим медіа. Завдяки доходам від передплати видавці періодичних видань зберегли частину надходжень, однак, це стосується редакцій та їх аудиторій, які не втратили свого існування» [8].

6. Залучення аудиторії. Медіа працюють над зміцненням діалогу з читачами, використовуючи соцмережі, чати, інтерактивні платформи. Вони мають на меті не лише інформувати, а й залучати громаду до створення контенту. Локальним онлайн-виданням краще розбивати цільову аудиторію на кілька сегментів – такий підхід допомагає створювати релевантні матеріали для кожної групи. Один із способів, як це зробити, – скористатись методикою 5W. Журналіст Отар Довженко стверджує, що «жодне медіа не може бути абсолютно для всіх». На його думку, бажання бути універсальним знищує індивідуальність та змушує гнатись за клікбейтом [1].

7. Протидія дезінформації. Поширення фейків стимулює розвиток фактчекінгових ініціатив, платформ прозорості джерел, а також алгоритмів виявлення маніпулятивного контенту. Вміння розпізнавати та протидіяти дезінформації є критично важливим для збереження стабільності в громадах та захисту інформаційного простору України.

Цифрова трансформація у громадах може відбуватися завдяки якісним комунікаціям. Багато громадян та працівників органів місцевого самоврядування потребують додаткового навчання для ефективного використання цифрових інструментів. Відповідно, в Україні запроваджено такі програми:

- «Цифрограм», що допомагає оцінити та підвищити рівень цифрової грамотності: основи комп'ютерної грамотності, інформаційної та медіаграмотності, безпеки в цифровому середовищі; вдосконалити вміння працювати з даними, створювати цифровий контент, комунікувати та взаємодіяти в цифровому суспільстві, вирішувати технічні проблеми [7].

- «Дія. Цифрова громада» – національна платформа, створена Міністерством цифрової трансформації України для підтримки цифрового розвитку територіальних громад. Вона об'єднує цифрових лідерів (CDTO) та пропонує їм інструменти для впровадження інноваційних рішень на місцевому рівні [5].

- Сертифікована програма «Цифрова трансформація у публічному врядуванні для громад» надає учасникам знання та практичні інструменти для

впровадження ефективних цифрових рішень, що сприяють цифровій трансформації, модернізації місцевого управління, підвищенню прозорості та якості послуг [6].

- Міжнародні фонди (наприклад, Internews, IREX) сприяють локальним медіа оновлювати технічне забезпечення, здійснювати фактчекінг, реалізовувати мультимедійні проекти.

За результатами заміру регіонів і громад у 2025 році, індекс цифрової трансформації регіонів та громад України за I квартал 2025 року становить 30 зі 100 балів. Найвищі показники спостерігаються у Дніпропетровській (43 бали), Львівській (43 бали) і Тернопільській (42 бали) областях. Визначення індексу сприяє формуванню прозорої конкуренції між регіонами, адже на основі його результатів громади можуть порівнювати свої досягнення з іншими, вивчати найкращі практики та адаптувати їх до власних умов [2].

Індекс охоплює кілька ключових напрямів: цифрову інфраструктуру (доступ до інтернету, наявність Wi-Fi у публічних місцях); впровадження електронних послуг (доступність послуг через портал Дія, цифровізація адміністративних процесів); рівень цифрової освіти серед населення та посадовців; залучення громади до процесів цифровізації. Основна мета такого дослідження – забезпечити рівний доступ до цифрових благ для всіх громадян України, незалежно від того, живуть вони у місті-мільйоннику чи в невеликому селі. Відповідно, показники моніторингу допомагають спрямувати ресурси туди, де вони найбільше потрібні, аби Україна стала справжньою цифровою державою.

Список використаної літератури та джерел

1. Аудиторія локальних медіа: визначити і впоратись. Редакторський портал. URL: <https://redactor.in.ua/2020/10/29/audytoriya-lokalnyh-media-vuznachyty-i-vporatys/>
2. Індекс цифрової трансформації територіальних громад України. URL: <https://hromada.gov.ua/index>
3. Йордан Г., Синоруб Г. Інструменти штучного інтелекту в журналістській практиці: верифікація контенту. *Регіональна журналістика в Україні: історія, реалії, виклики, перспективи: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (5-6 жовтня 2023 р.)*. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2023. № 9. С. 60-66.
4. Новинні пустелі в Україні. Дослідження MediaDevelopmentFoundation. URL: <https://research.mediadevelopmentfoundation.org/novinni-pusteli-v-ukrayini-2-0.html#methodology>

5. Цифрова громада. URL: <https://hromada.gov.ua/>
6. Цифрова трансформація у публічному врядуванні для громад. URL: <https://www.cdto-campus.com/ua/programs/cifrova-transformaciya-u-publichnomu-vryaduvanni-dlya-gromad>
7. Цифрограм 2.0 для громадян – національний тест на цифрову грамотність. URL: <https://yampil-miskrada.gov.ua/news/1748432265/>
8. Як війна змінила український медіаринок? Інтерв'ю з Олексієм Погореловим про виклики, трансформацію та нові можливості медіа. *Комітет з питань свободи слова*. 28 січня 2025 р. URL: https://komsvobslova.rada.gov.ua/news/nyus/75646.html?fbclid=IwY2xjawIGzwBleHRuA2FlbQIxMAABNHXv1zP4l4i7Tqrvg590eTzKVb3uZQYY6fzh0HMkBU5pnWTcbP7nEmsf1CQ_aem_c36ZJOF-VmEml7MBFIodoA